

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет історії та філософії
Кафедра історії України та спеціальних історичних дисциплін

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ**

Методичні рекомендації

**для здобувачів вищої освіти
факультету хімії та фармації**

Одеса
2024

УДК 930.85(477)"1/20" (076)
А437

Укладачі:

Бачинська О. А. – д.і.н., професор, кафедра історії України та спеціальних історичних дисциплін ОНУ імені І. І. Мечникова;

Юраш Є. О. – доктор філософії (PhD) зі спеціальності 032 – «Історія та археологія», кафедра історії України та спеціальних історичних дисциплін ОНУ імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Діанова Н. М., д.і.н., професор кафедри історії України, Південно-український національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського;

Уварова О. О., к.і.н., доцент кафедри суспільних наук, Одеський національний медичний університет.

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету історії та філософії
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(протокол № 3 від 29 листопада 2023 р.)*

Актуальні питання історії та культури України : метод.
А437 рекомендації для здобувачів вищої освіти факультету хімії та фармації /
уклад.: О. А. Бачинська, Є. О. Юраш. Одеса : ФОП Бондаренко М. О.,
2024. 36 с.

У методичних рекомендаціях розкривається програма курсу, надано вказівки для опанування лекційним матеріалом, тематика практичних занять. Наведено список джерел та літератури до курсу, завдання для самостійної роботи, перелік тем для презентацій, форми контролю, критерії оцінювання, перелік контрольних питань.

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями 014 – «Середня освіта (Хімія)», 102 – «Хімія» (освітньо-професійні програми «Хімія» та «Фармацевтична хімія»), другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 226 – «Фармація, промислова фармація».

УДК 930.85(477)"1/20" (076)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст навчальної дисципліни	6
Тематика семінарських занять.....	17
Завдання для самостійної роботи.....	21
Форми контролю і методи оцінювання	23
Рекомендована література.....	30
Додатки.....	33
Зразки тестових завдань.....	33
Зразок кросворда для підвищення балів.....	35

ВСТУП

Вивчення навчальної дисципліни «Актуальні питання історії та культури України» відповідно до освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями 014 – «Середня освіта (Хімія)», 102 – «Хімія» (освітньо-професійна програма «Хімія» та «Фармацевтична хімія»), другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 226 – «Фармація, промислова фармація» в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова передбачено протягом одного семестру на першому році навчання. Загальний обсяг вивчення навчальної дисципліни складає 90 годин (3 кредити), із яких 20 годин відведено для лекційної частини, 10 годин для практичних занять і 60 годин на самостійну роботу для здобувачів денної форми навчання; 10 годин для лекційної частини і 80 годин на самостійну роботу для здобувачів заочної форми навчання. Враховуючи, що на самостійну роботу відведено 67 % навчального часу на денній формі навчання і 89 % навчального часу на заочній формі навчання, методичні рекомендації мають на меті допомогти здобувачам засвоїти базові знання, опанувати навичками та вміннями як під час підготовки до аудиторних занять, так і під час самостійної роботи.

Мета курсу – сформувати уявлення про актуальні питання історичного процесу та культурного розвитку на території України з давніх часів до початку ХХІ ст.

У зв'язку з метою ставляться наступні **завдання**: опрацювати основну джерельну базу і літературу з даної дисципліни, проаналізувати важливі суспільно-політичні та соціально-економічні явища минулого України, прослідкувати причини їх виникнення, трансформацію та еволюцію, з'ясувати розвиток культури, освіти, науки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні знати:

– необхідний комплекс джерел та історіографічний доробок з проблематики курсу;

– основні та актуальні проблеми тематики даного курсу;

– важливі дати та події пов'язані з політичною та соціальною історією України;

– основні напрями розвитку культури в різний історичний період;

– найвидатніші персоналії, які визначали хід історичних подій в Україні та зробили внесок у розвиток культури.

*Здобувачі вищої освіти повинні **вміти**:*

– узагальнювати фактичний матеріал, набутий під час лекцій та самостійно опрацьованої літератури до курсу;

– проаналізувати важливі суспільно-політичні, соціально-економічні та культурні явища минулого України;

– пояснювати вплив окремих чинників на ці процеси;

– науково пояснювати еволюційні процеси в соціально-економічному та культурному житті України;

– творчо осмислювати відповідний матеріал і робити висновки із вивченої тематики.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс передбачає лекційну, семінарську та самостійну складову і поділяється на два змістових модулі. *Звертаємо увагу здобувачів*, що модулі завершуються окремим видом роботи - тестуванням, яка є своєрідною формою контролю за засвоєнням матеріалу лекцій та семінарських занять.

Історія України одна з важливих дисциплін гуманітарного циклу, яка присвячена історії нашої Батьківщини. Даний курс “Актуальні питання історії та культури України” розрахований на те, що *здобувачі мають з’ясувати* ті актуальні питання в історичній науці, з яких точаться дискусії, опанувати основні точки зору на ті чи інші події. Курс включає також і актуальні питання розвитку культурних процесів в Україні.

Змістовий модуль 1

Українські землі від давнини до початку XX ст.

Тема 1. Актуальні питання давньої та середньовічної історії України.

Особливості періодизації історії України. Заселення території Центрально-Східної Європи представниками людської спільноти та антропо- і соціогенез в період палеоліту, мезоліту і неоліту. Актуальні питання в історії вивчення Трипільської культури. Протоміста. Центрально-Східна Європа в епоху раннього заліза. Давньогрецька колонізація Північного Причорномор’я.

Велике розселення слов’ян. Виникнення ранньосередньовічної держави Русь. Перші київські князі. Актуальні питання християнізації Русі. Розвиток феодальних відносин. Внутрішня і зовнішня політика князя Ярослава Мудрого. Система спадковості влади у другій половині XI ст.

Князівства Середнього Подніпров’я. Утворення і розвиток Руського королівства (Галицько-Волинського князівства). Роман Мстиславович. Данило Галицький. Ординська навала і боротьба проти Золотої Орди.

Особливості розвитку культури в Руській державі.

Місце і роль Русі-України в історії українського народу та тогочасного світу.

Тема 2. Українські землі в другій половині XIV – першій половині XVII ст.

Включення українських земель під владу сусідніх держав у середині та другій половині XIV ст. Території Руського королівства в складі Польщі. Оксамитова експансія литовців на українські землі. Устрій, побут українських земель у складі Великого Литовського князівства. Кревська унія Литви з Польщею. Люблінська унія 1569 р. та її суспільно-політичні наслідки. Боротьба українського народу проти польського «наступу» на Волині, Брацлавщині, Київщині і Лівобережжі. Соціально-економічні та політичні зрушення у другій половині XVI ст. Етапи закріпачення селянства. Міста України XV – XVI ст. Берестейська унія 1596 р. і боротьба проти неї. Особливості розвитку культури. Гуманістичний рух в Україні: Ю. Дрогобич, П. Русин, С. Оріховський. Церковне життя, братства в Україні.

Козацтво в Україні у XV – першій половині XVII ст. Передумови і причини виникнення козацтва. Д. Вишневецький. Виникнення Запорозької Січі та актуальні питання її локалізації. Реєстрове та запорозьке козацтво. Боротьба проти турків і татар. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Козацькі війни наприкінці XVI – першій третині XVII ст. та їх наслідки.

Розвиток української культури в кінці XVI – першій половині XVII ст. Реформація і Відродження в Україні, їх особливості і зміст. Розвиток освіти і книгодрукування, полемічна література. Острозький культурно-освітній центр України. М. Смотрицький, Є. Плетенецький, П. Могила – відомі освітні і церковні діячі. Києво-Могилянська колегія.

Виникнення та розвиток Кримського ханства. XV – XVII ст.

Звернемо увагу здобувачів на те, що складовою даної теми є актуальна проблема вивчення адаптації українського суспільства до реалій життя в нових умовах XIV – першій половині XVII ст. Було вироблено досить важливий для подальшого самоусвідомлення та самоідентифікації народу назву Велике князівство Руське, що буде імплементовано до різних офіційних та неофіційних назв і козацьких договорів. Зокрема, це проявилось в неофіційному

шанобливому ставленні до князя В.-К. Острозького, як до “некоронованого короля Русі”. Важливою складовою еліти цього періоду стає єдність населення з православної церквою та захист її інтересів з боку українського козацтва. Актуальним для якого постало це в гаслах відновлення офіційної діяльності церкви в період повстання Т. Трясила (Федоровича).

Тема 3. Ранньомодерний час: українські землі в середині – другій половині XVII – XVIII ст. Утворення ранньомодерної Української Козацької держави та боротьба за її існування.

Причини, характер і початок Української національної революції середини XVII ст. Бойові дії 1648-1657 рр. Угоди Б. Хмельницького з Річчю Посполитою. Формування української державності. Внутрішня та зовнішня політика гетьманського уряду. Переяславська Рада, «Березневі статті». Б. Хмельницький та його соратники. Проблема завершення Української національної революції в історичній літературі.

Військово-політична і соціально-економічна ситуація в Україні у другій половині XVII ст. Гетьманство І. Виговського. Гадяцька угода. Боротьба Московії та Польщі за Україну. Гетьманство Ю. Хмельницького. Поділ Гетьманщини на Лівобережну і Правобережну. Гетьмани П. Тетеря та І. Брюховецький. Андрусівське перемир'я. Гетьман П. Дорошенко. Корсунська угода – включення Османської імперії у боротьбу за Україну. Запорозька Січ у другій половині XVII ст. І. Сірко. Лівобережні гетьмани Д. Многогрішний та І. Самойлович. «Вічний мир» 1686 р. Розвиток освіти і культури. Особливості архітектури.

Акцентуємо увагу на тому, що поява козацького стану формує нові орієнтири серед української еліти, зокрема на боротьбу за Українську державність у вигляді спочатку станової автономії, а потім політичної автономії та незалежності. Продовження традиції власної державності теж проявилось у використанні назви “Велике князівство Руське” у Гадяцькій угоді (1658). Складний період “Руїни” – боротьби за українську державність, як

назвав її видатний український історик М. Костомаров, стає викликом для української еліти. Кожен з гетьманів мріяв стати керманічем “обох берегів Дніпра” і продовжити формування української держави. І лише гетьман П. Дорошенко отримав від нащадків XVIII ст. неофіційне звання “Сонце Руїни”.

Політичне становище і соціально-економічний розвиток українських земель в першій половині XVIII ст. Північна війна і Україна. Визвольне повстання на Правобережжі. С. Палій. Визвольна боротьба на Закарпатті. Гетьманування І. Мазепи. Полтавська битва. Наступ царизму на інституції Української держави. І. Скоропадський. Малоросійська колегія. П. Полуботок. Д. Апостол. Правління гетьманського уряду. Нова Січ.

Політичне становище і соціально-економічний розвиток українських земель в другій половині XVIII ст. Гетьманство К. Розумовського. Судова реформа і кодифікація права. Розвиток культури. Архітектурне будівництво. Ліквідація гетьманства. Малоросійська колегія. Ліквідація Запорозької Січі. Указ про закріпачення селянства Лівобережної і Слобідської України. Зміни в адміністративно-територіальному устрої. Включення Правобережної та Південної України до складу Росії. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XVIII ст.

Розвиток культури в Україні в XVIII ст. Умови розвитку культури. Освіта. Початкове навчання. Середня освіта. Києво-Могилянська академія і колегіуми. Львівський університет. Розвиток науки. Підпорядкування української церкви Москві та вплив цього на духовне життя населення України.

Література і народна творчість. Ф. Прокопович. Поява «Енеїди» І. Котляревського.

Театр. Музика і образотворче мистецтво. Міжнародні культурні зв'язки.

Яскравий розвиток політичної культури старшини XVIII ст. відобразився у Конституції гетьмана П. Орлика (“Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорозького”, 1710). Зауважимо, що запропонована модель розвитку політичної культури козацької старшини, яка перетворюється на еліту, що

закладена під час Української національної революції середини XVII ст., продовжує існувати до кінця XVIII ст.

Звертаємо увагу здобувачів, що обмеження і, врешті-решт, ліквідація української автономії протягом XVIII ст. російським імперським урядом призводить до обмеження чисельності української еліти, закріпачення українського козацтва та селянства (посполитих), занепаду Києво-Могилянської академії, консервації або зменшенню можливостей розвитку своєрідності української культури.

Тема 4. Національно-культурний розвиток та суспільно-політичний рух на українських землях в кінці XVIII – першій половині XIX ст.

Політико-адміністративні нововведення на українських землях та їх наслідки. Становище сільського господарства. Пошуки нових методів підвищення ефективності сільського виробництва. Мануфактурне виробництво. Початковий етап розвитку промисловості та його особливості. Загострення соціальних протиріч в українському суспільстві.

Формування національної інтелігенції. Розвиток освіти. Початкова освіта. Виникнення ліцеїв. Духовні навчальні заклади. Заснування університетів у Харкові та Києві. Особливості культурного розвитку. Література. Мистецтво. Освіта.

Виникнення наукових товариств. Перші мовознавчі дослідження в українознавстві. І. Котляревський. І. Срезневський. Часопис «Запорожская старина». Історико-етнографічні розвідки. Значення творчості Тараса Шевченка для розвитку української культури.

Головні чинники розвитку українського національного руху. Виникнення та діяльність Кирило-Мефодіївського товариства. Фундатори товариства. Його програмні документи. Історичне значення діяльності товариства.

Специфіка історичного розвитку Західної України. Гурток «Руська трійця». Революція 1848-1849 рр. в Європі та Україні.

Акцентуємо увагу на тому, що нові політичні реалії XIX – початку XX ст. формують українське суспільство не лише на основі традицій, але й в рамках політичних систем Російської та Австрійської монархій.

Тема 5. Соціально-економічний розвиток та національно-культурне відродження на українських землях в XIX – початку XX ст.

Підготовка реформи 1861 р. Проекти звільнення селян України: Позена, Бобринського, Журавського. Звільнення від кріпацтва державних селян. Скасування кріпацтва та реформи 60 – 70-х рр. у Російській імперії.

Розвиток економіки України в період 60 – 90-х років XIX ст. Розвиток промисловості в Україні: кам'яновугільна, металургійна, харчова галузі. Сільське господарство. Соціальні зміни серед українського населення Російської імперії у пореформений період.

Валуєвський циркуляр та Емський указ: причини та наслідки. Піднесення українського національного руху. Хлопомани. Громади (виникнення, склад і діяльність). Пошуки соціального ідеалу. Журнал «Основа» та його історичне значення. Розвиток освіти. Заснування Новоросійського університету. Наука. Розвиток української літератури. Театральне і музичне мистецтво. Живопис і архітектура. Фольклор, побут і народно-декоративне мистецтво.

Особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель у другій половині XIX ст. Розвиток культури. Діяльність Львівської «Просвіти». Заснування НТШ.

Звертаємо увагу здобувачів, що провідниками ідей національного відродження в українських землях в складі Австрійської та Австро-Угорської імперії стало греко-католицьке духовенство й інтелігенція, в той час як в українських землях Російської імперії – це були нащадки козацької старшини, інтелігенції, наукової спільноти. Одним з документів, що пояснює розуміння політичної культури української інтелігенції першої половини XIX ст. є робота “Книга буття українського народу”.

Важливим моментом є те, що в обох імперіях українська еліта пройшла шлях формування орієнтирів на незалежну українську державу, що яскраво проявилось у документах українських партій та інших творах початку XX ст., наприклад, Ю. Бачинського “Україна irredenta” (1895) та М. Міхновського “Самостійна Україна” (1900).

Змістовий модуль 2

Новітній період історії України: актуальні питання

Тема 6. Українські революція 1917 – 1921 рр.

«Українське питання» напередодні та під час Першої світової війни. Ставлення українських політиків до війни. Бойові дії у 1914-1916 рр. Українські січові стрільці.

Початок революції й утворення Центральної Ради. Політична платформа Центральної Ради у березні – жовтні 1917 р. та її реалізація. Більшовицький державний переворот і проголошення УНР. Російсько-українська війна зими 1917-1918 рр.

Гетьманський державний переворот: підготовка та здійснення. Аграрна політика уряду Української Держави та її наслідки. Особливості робітничого законодавства. Система реорганізації військового будівництва і культурної сфери. Утворення Директорії та антигетьманське повстання. Державна реформа в Австро-Угорській імперії. Проголошення ЗУНР. Початок збройної боротьби з Польщею. Паризька мирна конференція й «українське питання».

Відновлення УНР. Друга УНР у переговорному процесі між РСФРР й Французькою республікою. Реорганізація Дієвої армії УНР влітку 1919 р. та наступ українських армій на Київ і Одесу. Перехід УГА на бік Добровольчої армії. Ліквідація Українського фронту. Перший Зимовий похід армії УНР. Варшавська угода: причини та наслідки, актуальні оцінки в історіографії. Другий Зимовий похід армії УНР. Підсумки Української революції.

Здобувачі повинні звернути увагу на умови перебіг та наслідки воєнних дій Першої світової війни та позиції українських організацій та товариств

щодо “українського питання”, отримати орієнтири щодо етапів Української революції, особливості ідеологічних традицій українських політичних еліт, актуальності розв’язання державотворчого та аграрного питань, дискусії навколо розуміння поняття “Українська революція”.

Тема 7. Україна в 20 – 30-ті рр.

Початок здійснення політики «воєнного комунізму». Сільське господарство УСРР в умовах нової економічної політики. «Червоний» терор в період НЕПу. Характеристика політико-правового статусу УСРР. Юридичне оформлення СРСР в 1922-1923 рр. Особливості функціонування партійно-державної системи. Політика коренізації: причини, хід, наслідки. Ідеологічні передумови індустріалізації промисловості. Значення соціалістичного змагання у реалізації п’ятирічних планів. Проголошення суцільної колективізації сільського господарства. Причини та наслідки Голодомору 1932-1933 рр. Характеристика економічної моделі УРСР напередодні Другої світової війни.

Формування диктаторського режиму Й. Сталіна. Український вимір масових репресій на загальносоюзному тлі. Причини змін у національній політиці. Згорання «коренізації». Місце культурного будівництва у програмі більшовицької партії. Початок реорганізації системи освіти. «Розстріляне відродження». Чистка Всеукраїнської Академії Наук, знищення Української автокефальної церкви (1930 р.). «Великий терор». Придушення національно-культурного розвитку України і знищення значної частини інтелігенції.

Включення українських земель до складу Чехословаччини, Польщі, Румунії та політика цих держав щодо українського населення. Формування українських політичних партій та їх боротьба за українську ідентичність. Проголошення незалежності Карпатської України.

Здобувачі мають ознайомитися з теорією побудови комунізму у більшовицькому трактуванні, термінологічними особливостями у розумінні понять «воєнний комунізм», «коренізація», «індустріалізація», «суцільна колективізація», організацією партійно-радянської системи управління,

адміністративно-територіальних змін, ставлення більшовицької влади до культури та релігійних питань.

Акцентуємо увагу здобувачів також на активну позицію українських громадсько-політичних діячів у Чехословаччині та Польщі в боротьбі за українську державність та національну свідомість.

Тема 8. Україна під час Другої світової війни.

Геополітичні плани «світових» країн напередодні Другої світової війни. Пакт Молотова – Ріббентропа. Початок Другої світової війни на українських землях. Ставлення українського населення до німецько-польської кампанії вересня 1939 р. Вторгнення РСЧА на східних кордонах другої Речі Посполитої. «Договір про дружбу і державний кордон» 28 вересня 1939 р. Приєднання Галичини, Волині й Берестейщини до СРСР. Анексія Буковини і Бессарабії. Політика «радянзації».

Вторгнення вермахту на територію СРСР. Оборонні дії РСЧА у 1941 р. Бій у трикутнику Луцьк – Дубно – Броди. Оборона Києва, Одеси, Севастополя. План «Ост». Поділ України на окупаційні зони. Характеристика німецького і румунського окупаційного режимів. Рух Опору на українських землях, оцінки в історіографії. Наступальні операції Червоної армії в Україні у 1943-1944 рр. Становище українського суспільства у 1943-1945 рр. після повернення комуністичної влади. Депортації етнічних меншин з Криму. Наслідки Другої світової війни для України.

Звертаємо увагу на головні завдання провідних країн світу напередодні Другої світової війни, орієнтуватися в стратегічних й тактичних завданнях діяльності нацистського і комуністичного режимів у 1939-1941 рр. щодо України та світу, причинах поразок Червоної армії протягом 1941-1942 рр., організації системи окупаційної влади в Україні, ставлення більшовицької влади до осіб, які опинилися на окупованих вермахтом територіях, тактикою державницького підпілля та інших форм руху Опору.

Тема 9. Україна в другій половині XX ст.

Післявоєнна відбудова народного господарства. Внутрішньополітичне становище. Радянізація західних областей. Господарсько-політичні завдання республіки. Проблеми матеріального стану населення. Промисловий розвиток. Становище сільського господарства. Голод в Україні в 1946-1947 рр.: причини і наслідки.

Суспільно-політичне та культурне життя. Суперечливий характер суспільного життя. Перші повоєнні вибори до Рад. Становище в західноукраїнських землях. Репресії. Боротьба ОУН-УПА. Операція “Вісла” та операція “Захід”. Труднощі і здобутки в розвитку культури. Відбудова загальноосвітньої, технічної та вищої школи. Особливості розвитку науки. «Жданівські» постанови ЦК КПРС проти діячів культури, літератури та мистецтва.

Україна в умовах початку десталінізації 1956-1964 рр. Перші кроки лібералізації суспільного життя. XX з’їзд КПРС. Зрушення в офіційній політиці. Таємна доповідь М. Хрущова на XX з’їзді партії. Початок реабілітації. Зародження дисидентського руху.

Проблеми економічного розвитку. Спроби реформувань промисловості. Запровадження раднаргоспів. Аграрний комплекс. Плани семирічки і можливості їх виконання. Заходи в соціальній сфері та життєвий рівень населення.

Україна на міжнародній арені. Наслідування зовнішньої політики центру. Участь України в діяльності міжнародних організацій. Економічне співробітництво. Україна у вирішенні кризових явищ міжнародного життя.

Суперечливі процеси у розвитку культури і науки. Пошуки шляхів удосконалення народної освіти. Діяльність вчених. Поява «шестидесятників» у літературі і мистецтві.

Україна в період загострення кризи радянської системи 1965-1985 рр. Суспільно-політичне життя. Зміни в соціальному та демографічному складі

населення. Згортання демократизації, розширення панування бюрократичних сил. Нові Конституції СРСР та УРСР – декларації та реальність.

Розгортання національно-визвольного руху. Зростання протесту проти порушення прав людини. Три великі хвилі арештів «незгодних» (середина 60-х, початок 70-х та початок 80-х рр.). Поширення самвидаву. Українська Гельсінська Група та її діяльність. Релігійне дисидентство.

Проблеми у сфері культури. Уповільнення темпів розвитку науки. Політика заборони у художній творчості.

Здобувачі освіти мають звернути увагу на основні завдання радянської влади у повоєнний час, які відрізнялись на територіях Західної та Наддніпрянської України, початок нового періоду політичних репресій, на тотальний контроль над життям суспільства в тоталітарній державній політиці. Окрему увагу акцентуємо на процеси в новоприєднаних до УРСР західноукраїнських землях, які тривалий час були центром антирадянської та виступали проти СРСР. Особливу увагу слід приділити соціально-економічному розвитку в другій половині XX ст. на тлумачення понять «відлига», «застій», «перебудова».

Тема 10. Україна сучасна.

Спроба державного перевороту 1991 р та проголошення незалежності України. Діяльність президента Л. Кравчука, урядів і парламенту України в галузі державного будівництва. Проблеми соціально-економічного та політичного реформування українського суспільства. Зниження темпів промислового і сільськогосподарського виробництва. Дискусії навколо проблеми Кримської автономії. Загострення протистояння між законодавчою та виконавчою гілками центральної влади у 1993 р. Вибори до Верховної Ради та Президента України у 1994 р.

Соціально-економічна та політична платформа президента Л. Кучми. Затвердження програми економічної лібералізації восени 1994 р. Початок реалізації програми приватизації державного майна. Прийняття Конституції

України. Грошова реформа. Початок економічної стабілізації наприкінці 1990-х років.

«Помаранчева» революція. Президентська діяльність В. Ющенка. Вибори Президента України 2010 р. Зміна політичного вектору розвитку країни за президентства В. Януковича. Причини, привід, перебіг та наслідки «Революція гідності» 2013-2014 рр.

Діяльність України на міжнародній арені. Концепція української зовнішньої політики. Набуття Україною без'ядерного статусу. Участь України у миротворчих процесах ООН, в діяльності Ради Європи та інших міжнародних інституцій.

Війна Росії проти України 2014-2023 рр.

Здобувачі мають ознайомитися з причинами радикалізації суспільно-політичних настроїв українців в кінці 80-х – початку 90-х років XX ст., дискусії навколо ліберальних економічних реформ СРСР, особливостями державотворчих процесів у 1990-х роках, тяглість російсько-українського протистояння в економічній та воєнно-політичній сферах протягом 90-х років XX ст. – початку XXI ст.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

(для очної форми, для заочної форми семінарські заняття не передбачені)

Семінарські заняття призначені для формування та закріплення у здобувачів вищої освіти головних компетентностей. Вони передбачають розгляд тем за визначеним планом, а також презентацію здобувачів результатів самостійної роботи.

1. Русь в IX – першій половині XII ст.

1. Східні слов'яни VI – IX ст.: побут, культура, вірування.
2. Утворення держави Русь. Актуальні питання.
3. Перші київські князі династії Рюриковичів.
4. Прийняття християнства та його значення. Християнський етап розвитку культури.
5. Початок феодальної роздробленості держави.
6. Місце і роль Русі в історії українського народу та тогочасного світу.

Література:

1. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. "Братня" навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. Київ, 2016. 248 с.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Львів, 2022. 408 с.
3. Дашкевич Я. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури. 3-тє вид., доповн. Львів: Літературна агенція "Піраміда", 2016. 924 с.
4. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин. Київ : Наук. думка, 2013. 1056 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1312-4/978-966-00-1312-4.pdf>
5. Литвин В. Історія України: підручник / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2013. 991 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0009298>

2. Українська національна революція середини XVII ст.

1. Причини, характер і початок революції (війни) (1648 р.).
2. Бойові дії війська Б. Хмельницького впродовж 1648-1657 рр.

3. Формування української державності. Внутрішня та зовнішня політика гетьманського уряду.

4. Військово-політична ситуація і боротьба за українську державність в 50-60-х рр. XVII ст.

Література:

1. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. "Братня" навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. Київ, 2016. 248 с.

2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Львів, 2022. 408 с.

3. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин. Київ : Наук. думка, 2013. 1056 с.
URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1312-4/978-966-00-1312-4.pdf>

4. Історія українського війська / Авт. кол.: М. Відейко, А. Галушка, В. Лободаєв, М. Майоров, Я. Примаченко, А. Руккас, Є. Синиця, О. Сокирко, А. Харук, Б. Черкас. Харків, 2016. 416 с.

5. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків, 2016. 496 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skifskykh_voien_do_nezalezhnosti/

3. Південноукраїнські землі (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)

1. Особливості колонізації та формування населення Південної України.

2. Економічне освоєння регіону.

3. Специфіка заснування та розвитку міст на півдні України.

4. Соціально-економічний та культурний розвиток Одеси (кінець XVIII – XIX ст.).

Література:

1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Ніка-Центр, 2016. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21STR=11051

2. Бачинська О. А., Вегерчук С. М., Самойлов Ф. О. Історія Одеси й Одещини (кінець XVIII ст. – 1914 р.): історико-краєзнавчий нарис. Одеса : Астропринт, 2012. 504 с.

3. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.

4. Енциклопедія історії України: У 10 т. Київ: Наук. думка, 2003-2013. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
5. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В.М. Литвин. Київ : Наук. думка, 2013. 1056 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1312-4/978-966-00-1312-4.pdf>

4. Українська революція 1917-1921 рр.

1. Утворення та діяльність Української Центральної Ради.
2. Гетьманат П.Скоропадського.
3. Проголошення ЗУНР.
4. Діяльність Директорії УНР.

Література:

1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред. В.Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Ніка-Центр, 2016. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21STR=11051
2. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. "Братня" навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. Київ, 2016. 248 с
3. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.
4. Дашкевич Я. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури. 3-тє вид., доповн. Львів: Літературна агенція "Піраміда", 2016. 924 с.
5. Історія українського війська / Авт. кол.: М. Відейко, А. Галушка, В. Лободаєв, М. Майоров, Я. Примаченко, А. Руккас, Є. Синиця, О. Сокирко, А. Харук, Б. Черкас. Харків, 2016. 416 с.

5. Україна в період Другої світової війни.

1. Початок Другої світової війни і доля західноукраїнських земель.
2. Початок радянсько-німецької війни та ситуація в Україні в 1941 р.
3. Рух Опору. Діяльність ОУН-УПА. Партизанський та підпільний рух.
4. Військові операції на українських землях упродовж 1942-1944 рр.
5. Наслідки Другої світової війни для України.

Література:

1. Бекірова Г. Півстоліття опору: кримські татари від вигнання до повернення (1941–1991 роки). Нарис політичної історії. Київ: Критика, 2017. 231 с.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.
3. Друга світова війна в історичній пам'яті України. (За матеріалами Українського інституту національної пам'яті). Київ, 2010. 247 с.
4. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кн. 2. Київ: Темпора, 2013. 628 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0009289>
5. Хмарський В. М. Історія України: конспект лекцій. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 118 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/25019>

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота передбачає вивчення здобувачами рекомендованої та додаткової літератури, ознайомлення з джерелами для підготовки до семінарських занять та/або лекцій та підготовки доповіді з презентацією, як *індивідуальної самостійної роботи*, що має бути захищена на семінарському занятті або спеціально відведених годинах консультацій. Результати самостійної роботи оцінюються під час поточного і періодичного контролю на лекціях і семінарських заняттях.

Перелік орієнтовних тем доповідей з презентаціями

1. Князь Олег та його військові походи.
2. Княгиня Ольга – перша реформаторка Русі.
3. Військова політика князя Святослава.
4. Володимир Мономах як політик і полководець.
5. Історичний портрет Данила Галицького.
6. Особливості культурного розвитку Русі.
7. Грюнвальдська битва в історії України та Європи.
8. Степовий король – Дмитро Вишневецький.
9. Петро Могила в духовній історії України.
10. Іван Богун – видатний діяч українського народу XVII ст.

11. Кошовий отаман І. Сірко: міфи та реальна діяльність.
12. Родина Острозьких в колі еліт XV – XVI ст.
13. Історичний портрет гетьмана І. Мазепи.
14. Фортеця Качубеїв (Кочубіїв, Качибей) в історії Одеси.
15. Українське бароко у XVIII ст.
16. “За Нашу та Вашу свободу”: Січневе повстання 1863-1864 рр.
17. Історія створення та діяльність університету в Одесі в другій половині XIX ст.
18. Біографічні портрети: М. Костомарова, П. Куліша (за вибором).
19. Роль Т. Г. Шевченка в історії українського народу.
20. Розвиток культури на українських землях у XIX ст.
21. Одеська «Просвіта» на початку XX ст.
22. М. С. Грушевський як науковець і громадсько-політичний діяч.
23. Відносини Центральної Ради з Тимчасовим Урядом Росії.
24. М. Міхновський – один із провідників ідеї української самостійної держави.
25. Н. Челебіджіхан – кримськотатарський політик і державний діяч.
26. С. Петлюра – керівник Директорії УНР.
27. П. Скоропадський – біографічний портрет.
28. К. Левицький та Є. Петрушевич – лідери ЗУНР.
29. Н. Махно – лідер анархістського руху на півдні України.
30. Є. Коновалець і створення ОУН.
31. Митрополит А. Шептицький та його роль в історії Західної України.
32. Грошові знаки на території України у період революції 1917-1921 рр.
33. Д. Донцов: життєвий шлях та характеристика політичних поглядів.
34. Українська еміграція в 1920-1930-х рр.
35. Оборона Києва в 1941 р.
36. Оборона Одеси в 1941 р.
37. Одеса під час румунської окупації 1941-1944 рр.
38. Діяльність ОУН-УПА в роки Другої світової війни.

39. Депортація кримських татар та інших народів з Криму. 1944 р.

40. Боротьба за незалежність України наприкінці ХХ ст.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ І МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

1. Поточний контроль:

- усне опитування та/або тестування на лекції;
- усне опитування на семінарських заняттях;
- оцінювання доповіді з презентацією за наданою темою;

2. Періодичний контроль:

- тестування після завершення вивчення навчального матеріалу змістових модулів.

Контрольні роботи містять 15 тестових завдань з однією правильною відповіддю для денної форми навчання; 35 тестових завдань з однією правильною відповіддю для заочної форми навчання. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання здобувач отримує 1 бал.

В разі бажання підвищити бали за самостійну роботу пропонується розв'язання історичного кросворду. За кожну вірну відповідь здобувач отримує 0,5 бала. Максимальна кількість відповідей 30.

3. Підсумковий контроль: іспит проходить в усній формі, як відповідь на два питання у екзаменаційному білеті. Питання на іспит здобувачі отримують на початку викладання курсу.

Загальна підсумкова оцінка визначається як сума балів за результатами поточного, періодичного і підсумкового контролю.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти на іспиті

Оцінка	Кількість балів	Критерії оцінювання
Відмінно	36-40	Здобувач освіти правильно, точно і повно виконав всі завдання екзаменаційного білету, чітко і логічно відповів на поставлені екзаменаторами запитання. Ґрунтовно і всебічно знає зміст теоретичних питань, вільно володіє історичною термінологією та датами. Логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки.
Добре	29-35	Здобувач освіти достатньо повно виконав всі завдання екзаменаційного білету, чітко і логічно відповів на поставлені екзаменаторами запитання. Достатньо глибоко і всебічно знає зміст теоретичних питань, володіє історичною термінологією та датами. Логічно мислить і будує відповідь, використовує набуті теоретичні знання, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускає несуттєві помилки, які усуваються самим здобувачем, коли на них вказує екзаменатор.
Задовільно	22-28	Здобувач освіти у неповному обсязі виконав всі завдання екзаменаційного білету, відповіді на додаткові та навідні запитання мають нечіткий, розпливчастий характер. Володіє основним обсягом теоретичних знань, неточно використовує історичну термінологію та дати. Відчуває значні труднощі при побудові самостійної логічної відповіді, у застосуванні теоретичних знань, виявленні причинно-наслідкових зв'язків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	14-21	Здобувач освіти не виконав завдання екзаменаційного білету, у більшості випадків не дав відповіді на додаткові та навідні запитання екзаменаторів. Не опанував основний обсяг теоретичних знань, виявив низький рівень володіння історичною термінологією та датами. Відповіді на питання є фрагментарними, непослідовними, нелогічними, не може застосовувати теоретичні знання при аналізі причинно-наслідкових зв'язків. У відповідях має місце значна кількість грубих помилок.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0-13	Не володіє навчальним матеріалом. Виконує лише елементи завдання, погребує постійної допомоги викладача або практичне завдання не виконане.

Критерії оцінювання доповіді з презентацією

Доповідь має бути виголошена на семінарському занятті або на консультації. Кожен здобувач має підготувати одну доповідь з презентацією.

Вид самостійної роботи	Кількість балів	Критерії оцінювання результатів виконання завдань самостійної роботи
Розробка та захист доповіді з презентацією	14-15	Доповідь з презентацією має бути виконана самостійно та оригінально, грамотно; раціонально використані можливості комп'ютерної анімації; повинна мати посилання на джерела, які є актуальними; наявні висновки, мають бути пов'язані із темою доповіді; при захисті здобувач орієнтується в темі та вивченій літературі; відповідає на два поставлених викладачем питання за темою доповіді.
	10-13	Доповідь з презентацією має бути виконана самостійно та оригінально, грамотно; раціонально використані можливості комп'ютерної анімації; містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними; наявні висновки не точно відповідають тексту роботи; при захисті доповіді здобувач орієнтується в темі та вивченій літературі; відповідає на одне з двох поставлених викладачем питання за темою доповіді.
	5-9	Доповідь з презентацією має бути виконана самостійно та оригінально, грамотно; нераціонально використані можливості комп'ютерної анімації; інформація подана без використання джерел; наявні висновків, не точно відповідають тексту роботи; при захисті доповіді здобувач слабо орієнтується в темі та вивченій літературі; не відповідає на два поставлених викладачем питання за темою доповіді.
	1-4	Доповідь з презентацією виконана самостійно; не використані можливості комп'ютерної анімації – порушення в розміщенні інформації на слайді; інформація подана без використання джерел; відсутні висновки у доповіді; при захисті здобувач не орієнтується в темі та вивченій літературі; не відповідає на два поставлених викладачем питання за темою доповіді.
	0	Завдання не виконано. Не зараховуються доповіді без презентації, або які виконані не самостійно, запозичені з мережі Інтернет.

**Критерії оцінювання роботи на семінарському занятті
(очна форма)**

Кількість балів	Критерії оцінювання
5-6	Здобувач освіти присутній на семінарському занятті, відповідає повно на одне з питань плану семінарського заняття; активно доповнює відповіді інших здобувачів інформацією з інших питань плану; відповідає на питання за темою поставлені викладачем.
3-4	Здобувач освіти присутній на семінарському занятті, відповідає повно на одне з питань плану семінарського заняття; не доповнює відповіді інших здобувачів інформацією з інших питань плану; відповідає на питання за темою поставлені викладачем.
1-2	Здобувач освіти присутній на семінарському занятті, не відповідає повно на одне з питань плану семінарського заняття, але активно доповнює відповіді інших здобувачів інформацією з усіх питань плану; відповідає не на всі питання за темою поставлені викладачем.
0	Здобувач освіти взагалі відсутній або присутній на семінарському занятті і не відповідає на жодне з питань плану семінарського заняття; не доповнює відповіді інших здобувачів; не відповідає на питання за темою поставлені викладачем.

**Критерії оцінювання роботи на лекції
(заочна форма)**

Кількість балів	Критерії оцінювання
1	Здобувач освіти відповідає на питання викладача, які виникають під час лекції.
0	Здобувач освіти взагалі відсутній на лекції.

Питання для підсумкового контролю

Змістовий модуль 1

Українські землі від давнини до початку XX ст.

1. Східні слов'яни у давнину: розселення, господарство, культура.
2. Утворення Русі.
3. Русь за часів перших київських князів династії Рюриковичів.
4. Процес християнізації Русі.
5. Розквіт Русі за часів Ярослава Мудрого.
6. Причини і наслідки феодальної роздробленості Русі.
7. Особливості культурного розвитку Русі.

8. Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського та Польського королівства.
9. Виникнення Кримського ханства.
10. Люблінська унія: причини та наслідки.
11. Українські землі в складі Речі Посполитої: соціально-економічний та культурний розвиток.
12. Виникнення українського козацтва та Запорозької Січі.
13. Берестейська унія: причини та наслідки.
14. Причини, характер і рушійні сили Української національної революції середини XVII ст.
15. Етапи Української національної революції: основні військові дії 1648 – 1654 рр.
16. Формування та розвиток української державності в роки Української національної революції середини XVII ст. під проводом Б. Хмельницького.
17. Військово-політична ситуація в українських землях в другій половині XVII ст.
18. Політична діяльність гетьмана І. Мазепи.
19. Обмеження української автономії у XVIII ст.
20. Розвиток культури у XVIII ст.
21. Російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст. та їх наслідки для України.
22. Основні напрямки заселення і економічного освоєння Південної України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).
23. Заснування та розвиток Одеси у XIX ст.
24. Соціально-економічний розвиток українських земель в першій половині XIX ст.
25. Зародження українського політичного руху. Кирило-Мефодіївське товариство.
26. Т. Г. Шевченко та його роль в українському національно-культурному відродженні.

27. Політика російського уряду щодо українського питання у другій половині XIX ст.
28. Буржуазні реформи 60 – 70 рр. XIX ст. та їх історичне значення.
29. Розвиток культури в XIX ст.

Змістовий модуль 2
Новітній період історії України: актуальні питання

30. Україна в період Першої світової війни.
31. Виникнення Центральної Ради та її діяльність.
32. Брестський мирний договір та його значення для України.
33. Українська держава гетьмана П. Скоропадського.
34. Директорія УНР: внутрішня та зовнішня політика.
35. Впровадження НЕПу в Україні: причини, особливості та наслідки.
36. Колективізація в Україні: проведення та наслідки.
37. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні: причини та наслідки.
38. Індустріалізація та її здійснення в Україні.
39. Розгортання політики терору 30-х рр. XX ст. в Україні.
40. Політичне та соціально-економічне становище західноукраїнських земель у 20-30 рр. XX ст.
41. Початок Другої світової війни для України. Приєднання Західної України до УРСР.
42. Соціально-економічні перетворення в Західній Україні продовж 1939-1941 рр.
43. Проголошення Української держави 30 червня 1941 р. та його історичне значення.
44. Україна в період воєнних дій 1941-1944 рр.
45. Окупаційний режим в Україні та розгортання руху Опору.
46. Діяльність ОУН – УПА в період Другої світової війни.
47. Політичні та соціально-економічні перетворення в Україні в 1946-1953 рр.

48. Основні тенденції розвитку в УРСР у другій половині 50-х – середині 80-х рр. XX ст.
- 49.Боротьба за незалежність України (кінець 1980-х – початок 1990-х рр.).
50. Основні тенденції розвитку Української держави на сучасному етапі.

Методичне забезпечення

1. Бачинська О. А., Новікова Л. В., Полторак В. М. Метод. вказівки до нормативного курсу “Давня та середньовічна історія України” Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2021. 42 с. URL: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/hist/kafedry-ta-inshi-strukturni-pidrozdily/ua-history>
2. Новікова Л. Історія етнічних (національних) меншин в Україні. Змістовий модуль 2: курс лекцій Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021. 398 с. URL: <http://lib.onu.edu.ua/istoricheskij-fakultet-3/>
3. Новікова Л. В. Вступ до вивчення курсу «Історія України»: метод. посібник для студентів II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету історії та філософії, спеціальності 032 "Історія та археологія"/МОН України; ОНУ імені І. І. Мечникова; факультет історії та філософії. Одеса: ОНУ, 2019. 60 с. URL: <http://lib.onu.edu.ua/istoricheskij-fakultet-3/>
4. Полторак В. М. Хрестоматія з історії України: для здобувачів першого освітнього рівня “бакалавр” неспеціальних факультетів. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 160 с. URL: <http://lib.onu.edu.ua/istoricheskij-fakultet-3/>
5. Хмарський В. М. Історія України конспект лекцій. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 118 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/25019>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2016. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21STR=11051
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 432 с.
3. Мицик Ю., Бажан О. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. Київ: Кліо, 2022. 688 с.
4. Енциклопедія історії України: У 10 т. Київ: Наук. думка, 2003-2013. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
5. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин. Київ : Наук. думка, 2013. 1056 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1312-4/978-966-00-1312-4.pdf>
6. Литвин В. Історія України: підручник / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2013. 991 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0009298>
7. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків, 2016. 496 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skifskykh_voien_do_nezalezhnosti/
8. Дашкевич Я. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури. 3-тє вид., доповн. Львів: Літературна агенція "Піраміда", 2016. 924 с.
9. Друга світова війна в історичній пам'яті України. (За матеріалами Українського інституту національної пам'яті). Київ, 2010. 247 с.

10. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кн. 2. Київ: Темпора, 2013. 628 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0009289>

Додаткова:

1. Бачинська О. А., Вегерчук С. М., Самойлов Ф. О. Історія Одеси й Одещини (кінець XVIII ст. – 1914 р.): історико-краєзнавчий нарис. Одеса : Астропринт, 2012. 504 с.

2. Бекірова Г. Півстоліття опору: кримські татари від вигнання до повернення (1941–1991 роки). Нарис політичної історії. Київ: КРИТИКА, 2017. 231 с.

3. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. "Братня" навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. Київ, 2016. 248 с.

4. Грицак Я. Нариси історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. Київ: Генеза, 2019. 656 с.

5. Гриценко О. Президенти і пам'ять. Політика пам'яті президентів України (1994–2014): підґрунтя, послання, реалізація, результати. Київ: "К.І.С.", 2017. 1136 с.

6. Діанова Н. М. Історія релігії та церкви в Україні в національному та європейському контекстах : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2019. 252 с. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/15735>

7. Історія українського війська / Авт. кол.: М. Відейко, А. Галушка, В. Лободаєв, М. Майоров, Я. Примаченко, А. Руккас, Є. Синиця, О. Сокирко, А. Харук, Б. Черкас. Харків, 2016. 416 с.

8. Історія української культури: навчальний посібник / Є. В. Перегуда та ін. Київ: КНУБА, 2015. 196 с.

9. Каппелер А. Нерівні брати. Українці та росіяни від середньовіччя до сучасності. Чернівці: Книги-XXI, 2018. 320 с.

10. Кульчицький С., Міщенко М. Україна на порозі об'єднаної Європи. Київ: Центр Разумкова, 2018. 232 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013771>
11. Нариси історії Української революції 1917 – 1921 років / Гол. редкол. В. А. Смолій; кер. авт. кол. В. Ф. Верстюк. Київ, 2011. Кн. 1. 390 с; 2012. Кн. 2. 464 с.
12. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минушини. Діалоги з істориками. У 2-х кн. / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 803 с.
13. Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ століття. Історичні нариси. У двох книгах. Кн. 1. Київ, 2010. Кн. 2. К., 2011.
14. Черненко О. Історія цивілізації. Україна. Том 2. Від Русі до Галицького князівства (900-1256). Харків: Фоліо, 2021. 592 с.
15. Чухліб Т. Гетьмани і монархи: українська держава в міжнародних відносинах: 1648-1714 рр. Київ: Ін-т і-рії України НАН України, 2003. 518 с.
16. Юраш Є. Одеський комітет Піклувального товариства про в'язниці: формування, склад, діяльність. Одеса: Бондаренко М. О., 2022. 140 с.

Електронні інформаційні ресурси:

1. <http://litopys.org.ua/> Ізборник. Історія України. Першоджерела та інтерпретації.
2. <http://www.cossackdom.com/> Історія козацтва.
3. <http://www.history.org.ua/> Інститут історії України НАН України. Офіційний сайт.
4. <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека імені І. Вернадського.
5. <http://exlibris.org.ua/> Українська електронна бібліотека.

ДОДАТКИ

Зразки тестових завдань

1. “Залізний” торговельний шлях йшов: а) із Києва на Тамань і Північний Кавказ; б) із Києва на Галич, Прагу і Регенсбург; в) із Києва на Булгар.

2. Створення першого юридичного закону “Правди Ярослава” припадає на: а) перша половина XI ст.; б) друга половина XI ст.; в) початок XII ст.

3. Під час повстання у Києві в 1113 р. було запрошено на престол: а) Володимира Святославовича; б) Володимира Всеволодовича; в) Володимира Глібовича.

4. Що входило на Русі до поняття “Суд Божий”: а) випробування залізом; б) ув’язнення до церковного дому; в) накладання епітимії; г) випробування водою.

5. Яким роком у Візантійській ері (або від створення світу) буде 5508 рік від Різдва Христового? Запишіть дату_____.

6. “Дика віра” – це: а) податок сільського населення на користь феодала; б) штраф за вбивство, що сплачувала община; в) релігійні уявлення східних слов’ян.

7. “Тріангула” – у запорозьких козаків – це: а) математична формула; б) засіб ведення військових дій; в) корабель.

8. Чия це біографія: “Походив з родини українського шляхтича, навчався в Острозькій колегії, був організатором морських походів у межі Кримського ханства та Османської імперії, обирався козаками на найвищі посади у війську, відзначився як вмілий полководець у битвах з московитами (1618) та турками (1621), надавав підтримку Руській православній церкві та українському братському рухові”: а) К. Острозький; б) С. Наливайко; в) П. Конашевич-Сагайдачний.

9. Де відбулася сумнозвісна “Чорна рада”? а) Київ; б) Чигирин; в) Ніжин; г) Германівка.

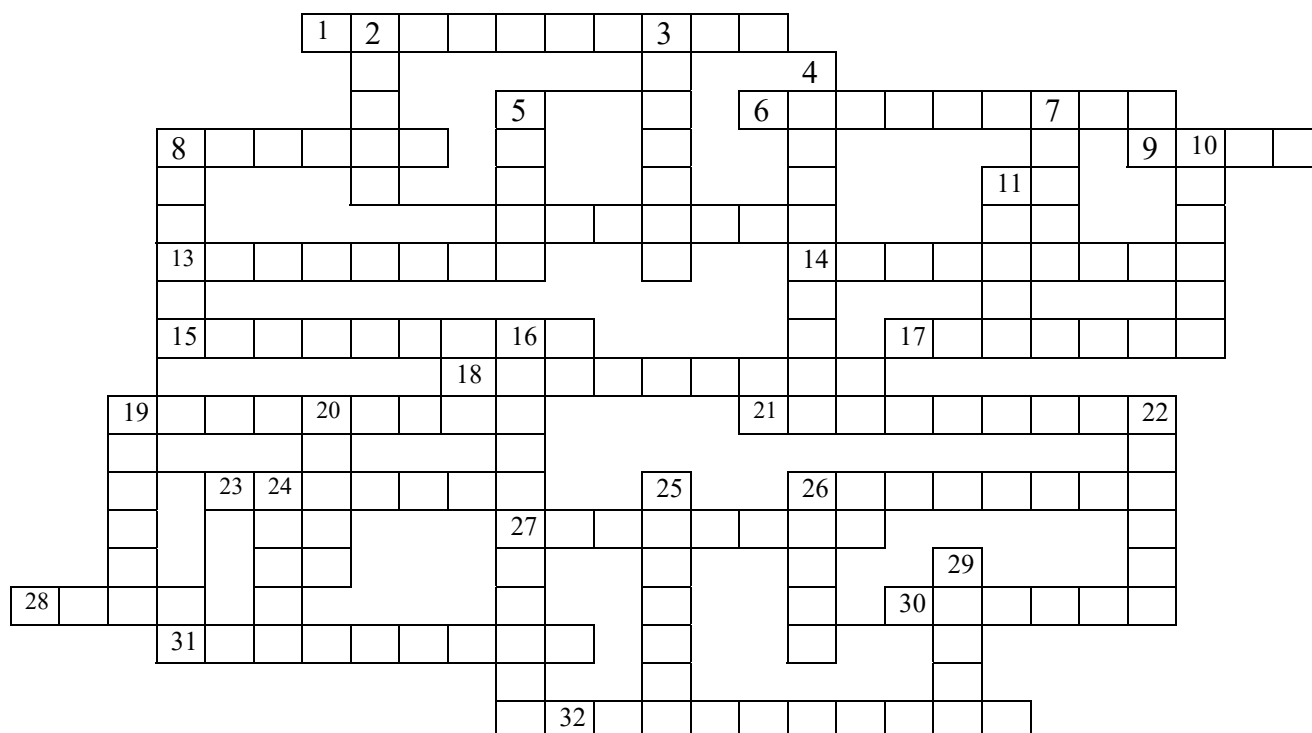
10. Виберіть з-поміж перелічених основні положення Емського указу Олександра II:

Емський указ забороняв: а) видання оригінальної та перекладеної літератури українською мовою (окрім наукових та художніх творів, які могли друкуватися російським прописом); б) театральні вистави та публічні декламації українською мовою; в) використання української мови в навчальних закладах; г) ввезення з-за кордону україномовних творів; д) проголошував, що “малороссийского языка не было, нет и быть не может”.

11. Західноукраїнські землі були приєднані до СРСР внаслідок:
а) “Секретних протоколів”, підписаних Німеччиною та СРСР; б) Договору про дружбу і співробітництво між Радянським Союзом та Німеччиною; в) надання військової допомоги населенню Західної України в боротьбі з фашистами.

12. Проголошена ОУН-Б відновленої Української держави відбулося:
а) 23 серпня 1939 р.; б) 30 червня 1941 р.; в) 30 вересня 1942 р.

Зразок кросворда для підвищення балів
«Церковні та громадські діячі України»
 (максимальна кількість вірних відповідей 30,
 кожна з них оцінюється у 0,5 бала)

По горизонталі: 1. Галицький Греко-католицький митрополит 1863-1869 рр. 6. Галицький Греко-католицький митрополит 1816-1858 рр., кардинал. 8. Галицький Греко-католицький митрополит у 1944 рр., кардинал. 9. Ігумен Чернігівщини, автор твору «Хожденіє». 12. Київський митрополит 1384-1385 рр. 13. Константинопольський патріарх 1677 р., що звільнив гетьмана Ю. Хмельницького з в'язниці. 14. Православний Київський митрополит 1376-1406 рр. 15. Православний церковний діяч, брат керівника козацького повстання 1594-1596 рр. 17. Константинопольський патріарх з 1621 р., що затвердив статут Луцького братства. 18. Православний Київський митрополит 1620-1631 рр., що отримав посаду за сприяння гетьмана П. Сагайдачного. 19. Ректор Київської братської школи 1620-1624 рр. 21. Митрополит Всієї України 1647-1657 рр. 23. Православний митрополит Правобережної України 1657-1663 рр. 26. Громадський діяч, який брав участь у виданні Острозької Біблії 1581 р. 27. Київський митрополит 1147-1154 рр. 28. Київський митрополит 1164-1166 рр. 30. Православний Київський митрополит 1632-1647 рр., церковний реформатор. 31. Православний Київський митрополит 1722-1730 рр. 32. Православний митрополит Правобережної України 1663-1675 рр.

По вертикалі: 2. Православний Київський і Литовський митрополит 1522-1534 рр. 3. Митрополит Автокефальної Православної церкви України у 1927-1930 рр. 4. Галицький Греко-католицький митрополит 1940-1944 рр. 5. Київський митрополит 1408-1413 рр. 7. Український Греко-католицький митрополит 1714-1728 рр. 8. Ім'я ректора Львівської братської школи у 1586-1592 рр. 10. Перший священик Десятинної церкви в Києві. 11. Архімандрит Бердичівський Української Автокефальної церкви 1925-1927 рр. 16. Православний Київський митрополит 1631-1632 рр. 19. Український Греко-католицький митрополит 1641-1655 рр. 20. Назва жреців язичницької релігії у слов'ян. 22. Київський Греко-католицький митрополит 1596-1599 рр. 24. Галицький Греко-католицький митрополит 1808-1814 рр. 25. Перший Київський митрополит 1051 р. 26. Київський митрополит 1382-1385 рр. 29. Київський Греко-католицький митрополит 1600-1613 рр.

Навчальне видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

для здобувачів вищої освіти
факультету хімії та фармації

Укладачі:

Бачинська Олена Анатоліївна

Юраш Євгеній Олександрович

Підписано до друку 28.12.2023

Обсяг 2,1 друк. арк. Формат 60x88/16. Зам. № 1166/23

Наклад 25 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М. О.

м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60

т. +38 0482 35 79 76

info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.